

КОНСУЛЬТАЦІЯ
(для фахівців)
«ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ
ДОШКІЛЬНИКІВ НА
МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯ»

Аби прищепити дітям палку любов до рідної землі, її традицій та звичаїв, педагог насамперед сам має бути патріотом. Він має володіти ще й неабиякою ерудицією, зокрема бути добре обізнаним у таких освітніх сферах, як:

- історія;
- етнографія;
- художня література;
- українська музика;
- образотворче мистецтво;
- театральне мистецтво тощо.

Патріотичне виховання — справа відповідальна, оскільки передбачає тонке заволодіння вразливими душами дітей, уміле оперування їхніми емоціями та почуттями, інтересами тощо. Тож лише проведеннями свят та розваг на патріотичну тематику не обійтися. Звісно, це один зі способів виховати в дітей національну самосвідомість. Проте цей спосіб не завжди дієвий. Інколи надмірний пафос у проведенні патріотичних свят превалює і перетворює все на цілковиту бутафорію. І тоді виховна ідея йде нанівець.

Виховання в дітей справжнього патріотизму має відбуватися «від серця до серця». Зокрема, на музичних заняттях його здійснюють через такі форми взаємодії музичного керівника з дітьми, як-от:

- слухання високохудожніх зразків української класичної музики;
- чуйні й захопливі бесіди про відомих українських співаків, композиторів, про найяскравіші зразки їхньої інструментальної та сценічної музики;
- ознайомлення з історією виникнення та побутування українських народних інструментів, способів гри на них;
- інсценізація народних звичаїв та обрядів тощо.

Усе це спроможне закласти в дітей більше знань, зацікавлення та самосвідомості, аніж будь-який масштабний святковий захід. Головне — усе залежатиме від того, які прийоми та методи педагог обере для того, аби досягнути успіху в прилученні дітей до національної ідеї, культивуванні в них поваги та шани до всього українського.

Слухання музики в аспекті патріотичного виховання

Ознайомлення дітей з перлинами української музики на музичних заняттях має бути «живим», одухотвореним, а головне — усталеною традицією. Що більше діти слухатимуть музичних творів українських композиторів, то ліпше вони засвоюватимуть національний інтонаційний словник, матимуть змогу відрізнити «своє» від «чужого», накопичуватимуть знання про національне культурне надбання. Нерідко, обираючи музичні твори для слухання, педагоги обмежуються світовою музичною класикою, зокрема музичними творами Вольфганга Амадея Моцарта, Петра Чайковського, Едварда Гріга (Есіуагсі Сгїед), мало приділяючи уваги українській музиці. Натомість саме національна музика є зрозумілішою і легшою для сприйняття дітьми, оскільки має власний генотип, розуміння якого, як науково доведено, спадково передається з покоління в покоління. Узяти хоча б на озброєння чудові інструментальні й вокальні твори Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича, Якова Степового, Василя Барвінського, Віктора Косенка, Мирослава Скорика, Геннадія Саська тощо.

Вони нічим не поступаються своєю художньою цінністю творам світових класиків і є органічною складовою світової мистецької спадщини. Тож їх не слід оминати на музичних заняттях, оскільки так педагог несвідомо позбавлятиме дітей змоги долучатися до високодуховних зразків національної музичної культури, відчувати на собі їхню виховну функцію.

Позаяк національна музична класика, так само як українські народні казки та пісні, здатна закласти в дітей високу духовність, патріотичні цінності, її потрібно популяризувати і якнайчастіше використовувати не лише на музичних заняттях для слухання, а й на різноманітних святкових заходах та урочистостях у дошкільному навчальному закладі як яскраве й самобутнє музичне оформлення, незалежно від того, приурочені святкові заходи патріотичній тематиці чи ні.

Патріотичні бесіди про композиторів

Патріотичні нотки можна закласти, зокрема, і в бесіди з дітьми про українських композиторів, роблячи особливий акцент на роках дитинства. Позаяк саме в дитинстві митець отримує найяскравіші враження, які надалі впливають на формування його творчої особистості, закладають підвалини його духовності, зароджують паростки патріотизму. Та й дітям доволі цікаво буде ознайомитися із цим періодом життя композитора, оскільки він найближчий для їхнього розуміння.

Наприклад, розповідаючи дошкільникам про Миколу Лисенка, можна зупинитися на тому, як вплинули на його патріотичне виховання в дитинстві двоюрідні бабуся й дідусь, у родині яких шанували народні звичаї та обряди, українську народну пісню, усіляко підживлювали інтерес до всього українського.

Натомість у бесідах, скажімо, про Кирила Стеценка слід наголосити на тому, яку роль у формуванні майбутнього композитора відіграли батьки. Адже від татка, якому Кирилко в дитинстві допомагав розписувати церкви, він перейняв хист по-особливому сприймати щедрі барвистість навколишнього світу та передавати її на полотні та в музичних творах, а від матері — палку любов до музики через церковний спів, українську народну пісню, яку композитор популяризував у своїй творчості та громадській діяльності. Найліпше такі бесіди оформлювати у невеличкі художні оповідання про композиторів, у яких митці поставатимуть перед дітьми як «живі» особистості, з усіма їхніми вподобаннями, яскравими переживаннями, захопленнями тощо. Їх доцільно супроводжувати переглядом мультимедійних презентацій із використанням фотоматеріалів, які дають змогу дітям ознайомитися з добою, в яку жили ті чи ті композитори, їхнім побутом, друзями та родичами, мистецьким оточенням, культурою часу в цілому.

Ознайомлення з народними музичними інструментами та способами гри на них

Діти завжди воліють дізнатися про незвичний чи невідомий їм музичний інструмент, випробувати його у грі. Цю цікавість дітей можна зорієнтувати:

- на пізнання національних народних музичних інструментів, як-от бубон, кулісна ліра, бугай, цимбали, трембіта, та ареал їх побутування;
- на опанування гри на дитячих народних музичних інструментах — свищиках, сопілках, цимбалах, очеретяних скрипочках тощо.

Так діти на музичних заняттях матимуть змогу відкривати для себе цікаві сторінки української музичної інструментальної культури, знатимуть, який вигляд мають і як називаються ті чи ті народні музичні інструменти, як на них грають, в яких регіонах України вони побутують. На основі цих знань діти виховуватимуть у собі інтерес та повагу до національної музичної культури, розвиватимуть власну ерудицію.

Окрім того, музичний керівник може розробити серію музичних занять- подорожей до різноманітних куточків України, на яких діти:

- ознайомлюватимуться з тими чи тими народними музичними інструментами;
- виготовлятимуть їх власноруч;
- опановуватимуть техніку гри на них.

Здобувши відповідні вміння та навички, діти зможуть продемонструвати їх на родинному святі, присвяченому українським народним музичним інструментам, і влаштувати справжній концерт.

Така мить творчості, вшанування народної традиції музикування стане для дітей по-справжньому незабутньою і назавжди закарбується в їхній пам'яті.

Інсценізація народних обрядів та звичаїв, знакових періодів та подій в історії України

Чи не найпоширенішою формою патріотичного виховання в дошкільному навчальному закладі нині є проведення всіяких вечорниць в українському стилі, у яких діти інсценують різноманітні народні обряди, співають народні пісні, виконують традиційні таночки, як-от гопак, козачок, метелиця, гречаники, грають у дитячі народні ігри тощо. Така «жива» форма спілкування дітей із прадавніми звичаями має неабияке значення для засвоєння ними важливих культурних цінностей, що споконвіку передавалися від діда-прадіда. Здійснюючи з дітьми такі інсценізації, педагог дає їм змогу «триматися» свого генетичного коду, не втрачати зв'язку з минулими поколіннями, усвідомлювати, хто вони і що їх вирізняє з-поміж інших народів. Саме такою має бути мета патріотичних святкових заходів та розваг, що сприятимуть розвиткові в дітей самоідентичності та самосвідомості. Тематика їх може бути різною: це і історія Київської Русі, і доба козацтва, і цехова культура кобзарів, народні казки патріотичного змісту, як-от казка про Котигорошка, казки видатних українських письменників тощо. Головне — щире бажання педагогів захопити дітей історією власного краю, його культурним минулим.

Такий підхід можна використати й до музичних занять, зокрема з дітьми старшої групи. І що частіше педагог вдаватиметься на заняттях до висвітлення яскравих музичних сторінок української історії через пісні, таночки, розігрування різноманітних побутових сценок, то глибше він закладатиме дітям розуміння таких складних понять, як патріотизм, духовність, самоідентичність.

Ставлячи за мету виховати в дітей здоровий патріотизм, педагоги мають пам'ятати, що до цього не слід підходити формально, лише з приуроченням до знаменних дат. Адже щирий патріотизм не вимірюється парадом вишиванок і співом популярних народних пісень. Патріотичне виховання вбирає в себе високу внутрішню культуру, шанобливе ставлення до пам'яток історії, любов до ближнього, гідність, вихованість, ввічливість, відкритість, чесність і решту чеснот, якими завжди славився український народ. Лише подаючи дітям належний приклад, проявляючи власну зацікавленість українським минулим, теперішнім і роблячи вагомий внесок у майбутнє, педагоги зможуть дбайливо й посправжньому зростити в дітях паростки патріотизму, виховати в них гідних громадян своєї країни.

